

18.11.2020

Epävirallinen käänös

Suomen, Norjan ja Ruotsin saamelaisasioista vastaavien ministereiden ja Saamelaiskäräjien puheenjohtajien tapaaminen

Asiakohta: 1. Pohjoismaisen saamelaissopimuksen jatkokäsittely, puheenvuoro puheenjohtaja Tuomas Aslak Juuso, Saamelaiskäräjät

Arvoisat ministerit ja Saamelaiskäräjien puheenjohtajat, olen iloinen siitä, että pohjoismainen saamelaissopimus on nostettu keskusteluun tämän päivän kokouksessamme, sillä sopimuksen edistäminen on todella tärkeää. Olemme tilanteessa, jossa pohjatyötä ja neuvotteluja on käyty, mutta muutamien kohtien kohdalla tarvitsemme lisätoimia kaikkia neuvottelun osapuolia tyydyttävän lopputuloksen aikaan saamiseksi.

Kuten Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston 7.6.2018 päivätyssä kirjeessä kolmen maan hallituksille tuodaan esille, Pohjoismaisen saamelaissopimuksen parafoidussa sopimustekstissä on Saamelaiskäräjien näkemyksien mukaan edelleen tärkeitä muutostarpeita sekä epäselviä ja tulkinnanvaraisia kohtia.

Erityisesti sopimusluonnoksen johdanto-osan 10. kappale nähdään ongelmallisena, sillä asiantuntija-arvioiden mukaan se voidaan tulkita siten, että valtio voi viime kädessä päättää keillä on äänioikeus Saamelaiskäräjillä. Kansainvälisen oikeuden asiakirjojen kuten kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen sekä YK:n alkuperäiskansaoikeuksien julistuksen valossa saamelaisilla tulee kuitenkin olla itsemääräämisoikeus tällaisissa asioissa.

YK:n ihmisoikeuskomitea on 1. helmikuuta 2019 ilmaissut näkemyksensä saamelaisten oikeuksiin erityisesti juuri itsemääräämisoikeuteen vaikuttavissa prosesseissa. Ihmisoikeuskomitea antoi kaksi ratkaisua, joissa otetaan kantaa siihen, että Saamelaiskäräjien vaaliprosessi on osa itsemääräämisoikeuden toteuttamisprosessia ja tärkeä saamelaisyhteisön elinvoimaisuuden ja hyvinvoinnin säilyttämiseksi. Komitea katsoi, että Suomen tilanne, jossa korkein hallinto-oikeus on vastoin Saamelaiskäräjien vaalilautakunnan ja hallituksen kantaa hyväksynyt henkilöitä Saamelaiskäräjien vaaliluetteloon kokonaisharkintansa pohjalta, loukkaa kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 25 artiklaa sekä yksin että yhdessä 27 artiklan kanssa ja tulkittuna 1 artiklan valossa.¹

Komitea myös toteaa, että KP-sopimuksen ”27 artiklalla, tulkittuna YK:n alkuperäiskansajulistuksen ja yleissopimuksen 1 artiklan valossa, suojellaan alkuperäiskansojen luovuttamatonta oikeutta ”määrätä vapaasti poliittinen asemansa ja kehittää vapaasti taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä olojaan”². ”³

Alkuperäiskansaoikeuksien julistuksen osalta komitean ratkaisuihin viitataan muun muassa artiklaan 33, jonka mukaan ”alkuperäiskansoilla on oikeus määrätä omasta identiteetistään tai jäsenyydestään

¹ CCPR/C/124/D/2668/2015, 6.11, s. 12.

² Alkuperäiskansojen oikeuksista annetun YK:n julistuksen 3 artikla.

³ CCPR/C/124/D/2668/2015, 6.8, s.10. Alkuperäiskansojen oikeuksista annetun YK:n julistuksen 3 artikla; 4 artikla.

Ks. myös yleiskommentti nro 12, 1 artikla (itsemääräämisoikeus) (1984), 2. kohta.

tapojensa ja perinteidensä mukaisesti (...) ja oikeus määrätä toimielintensä rakenteet ja valita niiden jäsenet omia menettelyjään noudattaen.”, sekä artiklan 8 kohtaan 1, jonka mukaan ”alkuperäiskansoilla ja niihin kuuluvilla yksilöillä on oikeus siihen, ettei niitä pakkosulauteta eikä niiden kulttuuria tuhota.”⁴

Toivonkin Suomen Saamelaiskäräjien puheenjohtajan roolissa, että jatkaisimme tiiviin yhteistyön merkeissä pohjoismaisen saamelaissopimuksen jatkotyöstämistä niin, että sopimus luonnoksessa olevat epäselvyydet korjataan siten, että voisimme kaikki olla yhtä mieltä pohjoismaisesta saamelaissopimuksesta ja saavuttaa aidon yhteisymmärryksen, jonka eteen olemme jo nyt ponnistelleet tuhansia työtunteja ajansaatossa. Mielestämme olemme uudenlaisessa tilanteessa erityisesti edellä mainittujen ihmisoikeuskomitean päätösten johdosta, mikä edellyttää meitä kaikkia tarkastelemaan sopimusluonnoksemme sisältöä uudessa valossa.

⁴ CCPR/C/124/D/2668/2015, 6.6, s 10.